

JAMHUURIYADDA SOMALILAND

XEERKA SIYAASADDA WAX KA QABADKA MIINADA SOMALILAND

XEER NO - 41/2011

GOLAHA WAKIILADA

REPUBLIC OF

SOMALILAND

THE PRESIDENT

REF. JSL/M/XERM/249-607/062011

DATE .....30/06/11.....

XEER MADAXWEYNE No: 0163/062011**Dhaqan-galka Xeer Lr. 41/2011****Xeerka Siyaasada Miinada****Madaxweynaha Jamhuuriyadda Somaliland**

Markuu Arkay: Qodobka 90aad ee Dastuurka Jamhuuriyadda Somaliland,

Markuu Helay: Go'aanka Golaha Wakiilada JSL ee ku suntan GW/G/16/04/2011 ee 23/06/2011, Go'aan Lr. GW/KF-14/516/2011, ee Ansixinta Xeerka Siyaasada Miinada,

Markuu Arkay: Qodobka 75aad ee Dastuurka Jamhuuriyadda Somaliland.

Wuxuu Soo Saaray,

Dhaqan-galka Xeerka Siyaasada Miinada ee Jamhuuriyadda Somaliland ee Xeer Lr. 41/2011.

Allaa Mahad Leh,

AMW
 Axmed Maxamed Silanyo **President**
 Madaxweynaha Jamhuuriyadda Somaliland

RL: 110
RECEIVED
gthls
 03/07/2011

The Republic of Somaliland
House of Representatives
Head Quarter Hargeisa.

Jamhuuriyadda Somaliland
Golaha Wakiilada
Xarunta Hargeysa.

Ref: GW/G/KF-14/516/2011

Date: 18/04/2011

Ujeedo: Go'aanka Ansixinta Xeerka Siyaasada Miinada

(No: 41/2011)

GOLAHA WAKIILADA JSL

- MARKUU ARKAY: Mashruuc Xeer lambar **41/2011** Xeerka Siyaasada Miinada
- MARKUU ARKAY: Qodobka **38^{aad}**, **61(2)^{aad}**, iyo **13^{aad}** ee Dastuurka JSL.
- MARKUU ARKAY: Qodobka **77^{aad}** iyo **78^{aad}** Hab raaca Xeer Dajinta.
- MARKUU ARKAY: Go,aanka ansixinta Guurtida **GY/JSL/G-41/032011** ee **01/03/2011**.
- MARKUU ARKAY : In Golaha Guurtida wax ka badal iyo kaabis ku samaynin Xeerka Siyaasada Miinada ee Xeer **Lr 41/2011** kuna Ansixiyeen Cod dhan Afartan (**40**) Mudane Sidii Golaha Wakiladu ugu gudbiyeen.

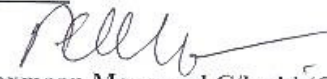
WUXUU

Si uu uguto Waajibaadkiisa Dastuuriga ah waxa Golaha Wakiilada Siidisa Ugu Soo Gudbiyay Madax Waynaha JSL Xeer Siyaasada Miinada Xeer Lambar **41/2011**

C/risaaq Siid Ayaanle
Xoghayaha Guud ee Golaha Wakiilada

ALLAA MAHAD LEH

C/raxmaan Maxamed C/laahi (Cirro)
Gudoomiyaha Golaha Wakiilada JSL

GOLAHA WAKIILLADU:

- Markuu Arkay** Distoorka j/somaliland qodobadiisa 26^{aad}, 27^{aad} 30^{aad}, 32^{aad} iyo 33^{aad} oo dhamaantood ku saan san badbaadada mu waadinimada Somaliland iyo sidoo kale daryeelka Degaanka.
- Markuu Arkay** Xeerka Mamnuucaya Miinada lidka dadka, xeer/NO: 40/2009.
- Markuu arkay** Xeerka xakamaynta Hubka iyo Rasaasta Dagaalka, xeer/NO.70/95, ee xadidaya hubka iyo rasaasta.
- Markuu arkay** Axdiga caalamiga ah Mamnuucidda Miinada lidka dadka iyo burburintooda ee septempar, (Ottowa convention)
- Markuu arkay** Qaraarkii Baarlamaanka ee Tirsigiisu ahaa **gw/kf-7/98-99** ee lagu qaadanayo laguna taageerayo heshiisyada iyo baaqyada ay ka mid ka yihiin heshiiskii Ottawa ee 5/oct/1996 iyo Baaqii Brussels ee 27/ june/1997
- Markuu tixgaliyay** Qaraarka Golaha loo dhan yahay ee qaramada midoobay ee tirsigiisu yahay 52/173 ee 18/Dec/1997^{kii} iyo qaraarka kale ee tirsigiisu yahay A/Res/53/26 ee Dec/1998^{kii} eek u saabsanaa sida la isga kaa shanayo hawlaha miino sifaynta iyo sidii la isga kaalmayn lahaa hawlaha wax ka qabadka miinada ee caalamiga ah.
- Markuu darsay** Taariikhda dheer ee ay leedahay Miinada dhulka J/somaliland, taas oo ka soo bilaabanta dagaaladii Soomaalida Itoobiya ee 1964^{kii} iyo kii 1977-78, kuwii SNM^{tai y} taliskii siyaad barre ee 1988^{kii} ilaa dagaaladii sokeeye ee 1992-95^{kii}
- Markuu ku qancay** In ay jamuuriyada Somaliland tahay dal ay aad u saamaysay Miinada dhulka iyo walxa aan wali qarxin (UXO).
- Markuu qadariyay** Ahmiyadda weyn ee ay leedahay in la helo siyaasad Qaran oo dhammaystiran oo lagula tacaalo laguna yareeyo khatarta iyo wax yeelada Miinada dhulka iyo walxaha aan wali Qarxin, isla markaana kala xadaysa hawlaha iyo waajibaadka ay qabanayaan hay'adaha ku hawllan wax ka qabadka miinada somaliland.

WUXUU ANSIXIYEY XEERKAN:**SIYAASADA WAX KA QABADKAMIINADA SOMALILAD**

CUTUBKA 1AAD

Qodobo Guud

Qodbka 1^{aad}*Eraybixinta*

Siyaasaddan gudeheeda, erayada hoos ku qoran oo laga soo qaatay qiyaasaha caalamiga ah ee hawsha miinada waxaa loola jeeda:-

- Shil (accident): waa** fal aan la rabin lan filayn oo keena dhimasho ama dhaawac.
- Aqoonsi (accreditation)** waa ha ka mid ah hababka ururada miinosaaridda rasmi ahaan loogu aqoonsado inuu awood u leeyahay in uu qorshayn karo isla markiina uu maarayn karo hawsha miinada una wadi karo hawshaas si ammaan ah oo waxtar leh oo huffan.
- Hay'adda aqoonsig (Accreditation body)** Waa urur caadi ahaan qayb ka ah wakaaladaha qaranka ee hawsha Miinada kana ma'suul ah maaraynta iyo hirgalinta habqaran oo aqoonsi lagu siinkaro hay'addaha miino-saarida.
- U dacwiga (Advocacy)** marka la eego arrimaha hawsha miinada, ereygaasi waxa uu ka dhigan yahay taageero cad oo la siiyo iyo dadweynaha oo lagu baraarujiyo ujeedooyinka hawsha miinada iyada oo ujeedada kama danbaynta ahi ay tahay in la baabiiyo ama ugu yaraan la dhimo halista ay leedahay iyo raad-reebka ka imanaya miinada iyo walxa aan wali qarxin.
- Borotakoolka la kaabay (Amended protocol 11)** waa xeer-nidaamiye mamnuucaya ama xaddidaya adeegsiga hubka sida ballaadhan loo isticmaalo qaarkood, kaas oo kaabis lagu sameeyay 3/may/1996^{kii} lifaaqna u ah AXDIGA qaybtiisa mamnuucida iyo xaddidaada adeegsiga noocyo cayiman oo hubka ciidamada ah oo keeni kara dhaawacyo halis ah, yeelana kara waxyeelo baahsan oo cid walba gaadha. Barotakoolku waxa uu dhigayaa nidaamka loo calaamadaynayo iyo sida loo la soconayo, sida loo duwaan galinayo macluumaadka ku saabsan beeraha miinada iyo goobaha miinaysan. lifaaqa dhinaca farsamada ee heshiiskaasi waxaa uu tilmaamayaa sida loo diiwaangalinayo macluumaad kaas, waxaana ku qoran astaamaha caalamiga ah ee loo sameeyay beeraha miinada iyo goobaha miinaysan.
- Miino saaridda (Demining)** waa sahanka iyo sifaynta ku xigta ee dhulka ay miinadu ku jirto iyada oo la qaadayo tallabooyinka isku xiga ee ah helitaanka (detaction) soosaarida iyo burburinta dhamaan miinada iyo walxaha aan weli qarxin. Miinosaaridda iyo waxaa wadikara ururo kala duduwan, kuwaasi oo noqon kara, ururada aan dawliga ahayn (NGOs) shirkado Ganacsi,

	kooxo qaran o hawsha miinad qaabilsan, ama unugyo military, miinosaariddu waxay noqonkartaa tu ku salaysan xaalad degdeg ah ama tu la socota hore umarinta
Shil miino Saar (Demining accident)	waa shilka dhacay meel ay ka socoto shaqo miinosaar ah oo ku saabsan ama walxaha aan wali qarxin.
Qorshaha ka- jawaabista Shilmiinosaar (Demining accident response plan)	Waa qorshe qoraal ah oo loo diyaariyay meelkasta oo ay ka socoto hawl miinosaar ah, qorshahaasi oo faahfaahinaya tallaabooyinka la hirgalinayo si loo qaado dadka ku dhaawacma shilmiino saar, si si degdeh ahna loo gaadh siiyaa daawayn ku haboon ama xarun qaliin loogu sameeyo.
Urur miinisaar Demining organization)	waxaa loola jeedaa urur kasta ha noqdo mid Dawli ah NGO ama Military ama urur ganacsi oo ka ma sas'uul ah fulinta mashruuc miino-saarid ah. Ururka miinosaarku waxa uu noqon karaa qandaraasle sare (prime contractor) ama qandaraasle hoose (subcontractor) ama la taliye (consultant) ama hay'ad isticmaasha ururinta miinada.
Baabi'inta (demolition)	waa baabi'inta ama burburinta dhismayawga qalabka iyo aaladaha iyada oo la adeegsanayo dab iyo biyo qarxin ama dumin qaab Mekaaniko ah oo wax la jiidhisiyo ama lagu garaaco.
Dhulka waxlugu burburinayo (Demolition ground)	waa dhul loo awood siiyaya hay'adaha miinada inay ku burburiyaan Rasaas ama wax yaabaha qarxa iyada oo loo adeegsanayo qarxiye (Detonation).
Deeqbixiye (doner)	waa ilaha maal-galineed oo dhan, ku waasi oo ay ku jiraan Dawladaha deeqaha bixiya.
Walxaha qarxa (Explosive ordinance)	waa dhamaan wixii ay ku jiraan baaruud iyo waxyaabaha kale ee keena qaraxa waxaa ka mida ah hubka nukliyeerka hubka baa'oo lajiga iyo kan kimikada waxa kale oo ku jira bomka, sawaariikhada, xabadaha, madfaca iyo hohobiyaha iyo rasaasta hubka yaryar, dhamaan miinooyinka noocyadooda kala duwan miinada badda iyo wax yaabo farabadan oo kale oo qarxa, qaar gacanta lagu sameeyay iyo qaarkaleba. (App/6).

Buburinta walxaha**Qarxa (explosive ordinance****Diposal, EOD)**

waa helitaanka tilmaanta nooca ay tahay qiimaynta sidii amaan looga dhigi lahaa, soo qaadis tooda iyo fogaynta iyo baabi'inta walxaha qarxa, taa oo noqon karta hawl galka sifaynta miinadda marka la hello walxaha qarxa, waxaana laga yaabaa in ay tahay xabad kaliya oo laga helay goob miinaysan agteeda, ama waxaa ay noqon kartaa qaarbadan

sahanka guud**(General survey)**

waa ururinya qeexidda, turjumaada iyo faafinta macluumaadka ku saabsankhatarta dhabta ah ee aya leeyihiin miinada iyo walxa aan wali qarxin iyada oo u jeedada kama dan baysta ahi ay tahay macluumaadka ka soo baxa loo adeegsado qorshaynta mashariicda miinosaarida.

Lakala wareegga**(Handover)**

waa habka ay ka faa'iidayanayaashu (*sida awooda qaran ee hawsha Miinadu*) ula kala wareegayaan kuna qaadanayaan xilka dhulka la La sifeeyay. Mararka qaarkood waxaa la isticmaalayaa ereyada afka Ingiriisiga ee (*alienation*) marka la tilmaamayo dhulka miinada la sifeeyay ee lala kala wareegayo.

Miino-saarka aadaminimo**(Humanitrial demining)**

waa hawlaha ay kamidka yihiin saarida miinada iyo walxa wali aan qarxin (UXO), hawlahaasi oo ka mid yihiinsahanka dhinaca farsamada, maababka samayntooda, sifaynta (clearance), calaamadaynta, diwaangalinta dhulka la sifeeyay iyo wareejinta dhulkaasi.

Sahan karaad-reebka**(Impact survey)**

waa qiyaas lagu samaynayo raad-reebka dhinaca bulshada iyo dhaqaalaha ee ay sobobaan marka ay miinooyinku dhulka ku jiraan ama lamalaynayo in ay dhulka ku jiraan iyo walxa aan wali qarxin ee dhulka ku filiqsan, si loo qiimeeyo qorshaynta iyo sida mudnaan kala siinta barnaamijyada iyo mashaariicda ku wajahan miinada.

Habka maaraynta warbixinta**Hawsha miinadu****(Information manager system****Formine action, IMSMA)**

waahabka ay ummadaha midoobay jecelyihiin inay u maareeyaan macluumaadka daruuriga ah (*critical data*) ee khuseeya barnaamijyada goobaha ee ay taageeraan isla markaana lagu isticmaalo xarunta (UM ee new York). Waxaa adeeg sada shawqaalaha xarumaha hawsha ee heer qaran iyo heer gobal iyo fuliyayaasha mashaariicda hawsha miinanada, sida ururada ku hawlan miino sifaynta.

Baadhitaanka**(Inspection)**

marka la eego hawsha miinada, baadhitaan waxaa loola jeedaaa habka loo qiyaaso, loo misaamo ama loo hubiyo dhulka la sifeeyay, iyada oo

isla markiina la barbardhigayo qayb ka mid ah dhul la sifeeyay, dhul aan wali la sifayn .

**Hay'adda baadhitaanka
(Inspection body)**

waa urursameeya baadhitaanka dhulka la sifeeyay isaga oo ka wakiil ah hay'addaha Qaranka ee hawsha miinada iyaga oo samaynaya xullashada nasiibka ah (*random sampling*) ama wixii kale ee nidaam ah ee lagu heshiiyo in kormeer iyo baadhitaanka lagu sameeyo.

**Qiyaasaha caalamiga ee
Hawsha miinada
(International mine action
Standards IMAS)**

waa qoraalo ama dokumenti ay abuurteen ummadaha midoobay iyaga oo ka wakiil ah bulsha caalamka, kuwaasi oo ujeedadoodu ay tahay in lahagaajiyo amaanka iyo wax qabadka hawsha miinada.

**Ururka caalamiga ah ee
Qiyaas-samaynta
(International organization
For standardization ISO)**

waa is-bahaysi caalami ah oo ka kooban ururo heer qaran ah oo ka kala tirsan ilaa **130 dal**. Hawlgalkoodu waxa uu keenaa heshiisyo caalami a ah oo la daabaco iyaga loo bixiyo ama lagu magacaabo qiyaasaha iyo tilmaamaha ISO (*ISO standards and guides*) ururkani waa mid aan dawli ahayn(NGO), qiyaasaha iyo tilmaamaha ay dejiyaana waa qaar mutadawacnimo ay u sameeyeen (gaar ahaan kuwa ku saabsan dhinaca caafimaadka, amaanka iyo deegaanka). Kuwaasi oo dalal badani ay u qaateen xeerarkii ay ku shaqeeyaan. Ururkan(ISO) waxa uula tacaala dhammaan dhinacyada farahabadan ee hawlaha bani'aadamka, oo ay ku jireen wajiyada badan ee hawsha miinada, ku waasi oo leh qiyaaso laysku raacay.

**Wax ka qabadka miinada
(Mine action)**

waa hawlgalo ujeedadoodu ay tahay in la yareeyo raadreebka dhaqaale, ka bulsho iyo kan deegaan ee ay leeyihiin miinada dhulka iyo walxaha aan wali qarxin(UXO).

**Wacyigalinta miinada
(Mine awareness)**

waa istiraatiijiyad dhinaca is-gaadhsiinta iyo dhan- baalgudbinta ah oo qayb ka ah hawsha miinada, oo ujeedadooduna ay tahay ka hortaga in ay dhacaan ama in la yareeyo tirada dhaawacyada ka yimaada dhulka miinooyinku iyo walxa aan wali qarxin.

**Heshiiska
mamnuucidda Miinada
(Ottawa convention)**

waa axdi ku baaqaya in ay si buuxda loo xaaraantimeeyo adeegsiga, keydinta, samaynta, iyo la kala wareegga miinooyinka lidka dadka (APMs) iyo burburintooda marka loo eego u jeedooyinka nidaamka Qiyaasaha caalamiga ah ee hawsha miinada (IMAS), qodobka 5^{aad} Ee heshiiska Ottawa waxaa uu qorayaa waxyaabaha loo baahan yahay In la someeyo si loo burburiyo miinada lidka dadka ee ku jiredhulka Miinaysan.

**Maamulka qaranka
Ee hawsha minada
(National mine action
Authority)**

waa waaxaha dawlada, ururada iyo hay'addaha ka jira dal kasta oo dhulkiisa ay miinadu saamaysay, kuwaas oo loo xilsaaray haynta, maaraynta, iyo isu-duwidda hawsha miinada.

**Sahanka qaranka
(National survey)**

waa tiro-koob buuxa oo la soo taabanayo dhamaan goobaha la Sheegay ama lagu tuhun san yahay inay miino ku jirto ama ay ku Ku filigsan yihiin walxa aan wali qarxin, tirada iyo nooca aaladaha qarxa iyo macluumaad ku saabsan nooca ciidda ee dhulka, nooca dhirta iyo kaymaha cimiladda miisaamida baaxada ay leedahay raad-reebka mushkilada miinada ee bulshada shakhsiga iyo dadka guud ahaan (sahanka raad- reebka).

Siyaasad (policy)

waa habmuujinaya sidii loo dajin lahaa la isuna waa fajinlahaa ujeedooyinka (*objectives*), bartilmaameedyada (*goals*), qorshayaasha (*Plans*), iyo hawlgalada (*operations*) wax ka qabadka miinada.

**Maaraynta tayada leh
(Quality management)**

waa dhamaan dhaqdhaqaaqyada la xidhiidga maaraynta guud ee hawsha siyaasada (*policy*) iyo qaabka loo fulinayo ujeedooyinka iyo xilalka la xidhiidha siyaasadaasi, iyada oo la raacayo qorshayn tayo leh (*quality planning*), gacan-kuhayn tayo leh (*quality control*) iyo hubinta tayada (*quality assurance*) si loo hormariyo tayada miinada guud.

**gacan-kuhaynta tayada
(Quality Assurance)**

waa dhamaan hawsha la sameeyo oo kaliya inta hawshu socoto, dabadeed la eego sida ay u socoto sifaynta miinadu.

**Nidaamyadda hawlgalada
Joogtada ah (standing
Operating procedures)**

waa tilmaamo iyo xeerar tusaaleeya habka la rabo in lagu dhaqmo ama loofuliyo hawlgalada ama shaqada. Ujeedada laga leeyahay nidaamkan waxaa weeye in ururka gudihiiisa loo wado shaqada qaab laysla ogayahay oo la garan karo lana qiyaasi karo taas oo keenaysa in habka waxqabadku uu noqdo mid wada socda oo siman, lehna anshax iyo kala danbayn ururka gudihiiisa.

**Sahanka heerka 2aad
(level 2 survey)**

waa baadhitaan faahfaahsan ee khariiradeed(*topographical*) iyo farsamo (*Technical*) oo muujinaya goobaha lagu ogyahay ama looga shakisan Sanyahay inay miino ku jirto, kaas oo lagu ogaaday xilligii qorshaynta lasamaynayay, goobaha noocaas ah, waxaa ka loo suuragal ah in lagu ogaaday markii la sameeyay sahanka guud amaba la soo sheegay.

**Dhacdo miino
(Mine incident)**

waa shil ka yimi miino ama walxa aan wali qarxin oo ka dhacay
Goob aan shaqada miino saarku aanay ka socon.

Walxaha aan wali qarxin

(Unexploded ordnance uxo) waa walax/walxo qaraxda oo loo diyaariyay in la isticmaalo amaba la isticmaalay, taas oo lagu dhigay tuuris, ganid ama qarxin, aanse wali ha ahaato shaqayn la'aan ama hab kale oo loogu talo galay.

**Guddida (mine action
Commition)**

waa guddi wasaaradeedka qaranka ugu igman wa ka qabadka miinada.

**Xafiisaka hawlaha
Miinadda**

waa xafiisaka m/weyne ku-xigeenka ee qaran ugu qaabilsan hawlaha Miinada.

Qodobka 2^{aad}***Siyaadada wax ka qabadka miinada***

- ❖ Siyaada hawsha miinada (mine action policy) ee dawlada Somaliland waxaa weeye in la ilaaliyo danta iyo danta shisheeyaha dalaka ku sugan. Sida awgeed, ujeedada hawsha miinadu waxaa weeye:
  - a) In la dajiyo siyaasad tifaqtiran oo ku saabsan miinad dhulka iyo walxaha aan wali qarxin (uxo) taasi oo waafaqsan sharciga Somaliland isla marjkaana la jaanqaadaya qiyaasaha caalamiga ah ee hawsha miinada (IMAS) iyo heshiiska ottowa. Siyaasandan iyada ah waa inlagula dhaqmaa siyaasada dhamaan dadka ku hawlan burburinta walxaha aan wali qarxin(UXO), iyo dhamaan ku jira tababarada ku saabsan khatarta miinada iyo kaalmaynta naafada ay dhaawacday miinadu.
  - b) Inla sameeyo siyaasad ujeedadeedu ay tahay sidii xal loogu heli lahaa mushkilada miinada dhulka iyo walxaha aan qarxin ee somaland.
  - c) In la sameeyo siyaasad ujeedadeedu ay tahay sidii xal loogu helilahaa mushkilada miinada dhulka iyo walxaha weli aan qarxin ee Somaliland.
  - d) In la hubiyo in siyaasaddaasi ay qarinqayso dhamaan heshiisyadii ay hore u wada galeen dawladda somlailnd iyo hay'addaha caalamiga ah ee kala duwan.
  - e) Siyaasada jamuuriyada Somaliland ay ku la dhaqmayso mushkilada miinada dhulka waxay ixtiraamaysaa mabaadiida miinada. Somaliland waxy aqoon sanaysaa in dawladda kasta oo ay saamaysay miinadu ay masuulka tahay sifaynta miinooyinka iyo

walxaha aan wali qarxin ee dhulkeeda ku jira ama ku filiqsan, waxaana ay la shaqaynaysaa hay'adaha u gaarka ah si loo fuliyo dib-udhiska mudada dheer ee hay'adaha u gaarka ah si loo fuliyo dib-udhiska muddada dheer ee hay'adaha maxaliga ah ee la tacaali doona hawlgalka miinada lana shaqayn doona dhinacyada dawlada iyo dadwaynaha gaarka ah(public and private sector).

- f) Siyaasada wax ka qabatkamiinadu (mine action policy) waxay culaayska saaraysaa sidii loo horumarin lahaa awood qaran ee ku sabsan qorshaynta maaraynta iyo fulinta stratejiyaha heer qaran ee hawsha miinada. Rajada ugu fiican ee aan qabno ee ku saabsan sidii loo gaadhi lahaa ujeedada sifaynta miinada waxa weeye, in kor loo qaado awood dadka reer Somaliland ee ku saabsan wax ka qabadka miinada.
- g) Dawlada Somaliland, marka ay hubiso in al abaabulay agab iyo maaliyad ku filan, waxay u halganmaysaa sidii loo gaadhi lahaa xaalad horumar caadi ah iyo miinada oo aan cidna dhaawicin, xaaladaasi oo lagu gadhi karo muddo toddoba ilaa toban sanadood ah. Marka la gaadho sannadka 2010, waa in ugu yaraanboqolkiiba 80%khatarta miinada la sifeeyaa. Hadii laheloo taageero caalmi ah oo lagu xalinayo mushkila.

Qodobka 3^{aad}

Ujeedooyinka siyaasaddan (*objectives*)

- ❖ Saamaynta doorka ah ee dhaqan-dhaqaale ee taban (negative socio-economic impact) ee ay miinadu ku leedahay bulshada Somaliland meel kastaba way ka muuqataa, waxaana muujiyay sahankii raad reebka miinada ee afarta Gobol. Sidaa awgeed, waxaa is ka cad baahida loo qabo barnaamij ku haboon oo hawshamiinada ah oo lagu baajinayo dhibaataada iyo khatarta aadami ee ay gaystaan miinada dhulka iyo walxaha aan wali qarxin, taas oo ujeedada ka danbaysaa ay tahay sidii dawladda Somaliland ay u qaadi lahayd tubta dib-udhiska iyo horumarka. Si tan loo hirgaliyana, dawladda Somaliland waxa ay u dhaqaaqday dejinta iyo cadaynta siyaasadeeda qaran ee hawsha miinada ee aadaminimo. Siyaasaddana guud ahaan waxaa loogu jeedaa:
  - a) Hirgalinta siyaasada qaran oo leh qorshe istiraatiji ah oo keenaya dib-unoolaynta dhaqdhaqaaqa iyo joogtayntiisa.
  - b) Abuurista deegaan amaan ah oo ay ku noolaadaan dadweynuhu gaar ahaana soo noqdayaasha qaxootiga iyo dadka dalka gudihisa ku barokacay.
  - c) In la siiyo awood dhisid, hay'addaha qaranka ee hawshaasi gaar ahaana xarunta wax ka qabadka ee miinada somaliland (SMAC) iyo hay'adda miino saarka qaranka.
  - d) In mudnaanta hawsha miino saarida la siiyo meelaha ay aad u saamaysay miinadu ama meelaha u baahan wax ka qabad degdeg ah.
  - e) Isu-duwida iyo xidhiidhinta hawl galada miinada ee ka socda dhulka jamuuriyada Somaliland waxaa u xilsaaran xafiiska hawsha miinada qaranka iyo hay'addaha hoosyimaada sida, xarunta wax ka qabadka miinada (SMAC).
  - f) Lamaanayaasha fulinta (implementing partner) waxaa ay ka caawiyaan hay'adda SMAC sidii ay u abuuri lahayd keydka macluumaadka ee qaranka oo ku saabsan dhamaan hawlaha miino-saarida ee dalka (qiyaasaha caalamiga ah ee hawlgalada sifaynta miinada ee aadaminimo)

- g) In macluumaad loo ururiyo qorshaynta iyo fulinta hawl miino oo midho-dhal ah
- h) In la raadsho ama la siiyo awood dhis hay'adda miino-saarida qaranka (NDA).
- i) Kor u qaadista barashada ku saabsan khatarta miinada iyo kaalmaynta dadka ay waxyeelaysay miinadu.
- j) Ka qayb-qaadashada aqoon iswaydaarsiyada iyo shirarka heer gobol iyo heer caalami ee ku saabsan wax ka qabadka miinada, ku waasi oo ay ku jiraan ololaha ku baraarujinta ka waantawga adeegsiga iyo samaynta miinada dhulka.
- k) In la qaban qaabiyo tabobaro iyo barnaamijyo hore u marinta xirfadeed oo ku saabsan sidii loo fulin lahaa wax qabadka miino saarida loona gaadh siin lahaa darajo sare oo la ogolaan karo.

Qodobka 4^{aad}

Balanqaadka dawlada Somaliland

- ❖ Dawlada Somaliland waxay ogolaanaysaa masuuliyadaha ka saran dhibaataada ay leeyihiin miinada iyo walxaha aan wali qarxin, waxaa ay u halgamaysaa sidii ay uga hortagi lahayd dhibaatooyinkaas una badbaadin lahayd shacabkeeda. Dawladu hubinaysaa in la fuliyo qodobada hoos ku xusan:
  - a) Cidii lagu helo in ay haysato miino ama walxaha qarxa waxaa la marinayaa sharciga dalka u dajisan, sida ku cad xeerka mamnuucidda lidka dadka.
  - b) Halista miinada dhulka aad ayaa loo dhimi, loona yarayn si loo hubiyo badbaadada dadweynaha rayidka ah.
  - c) Dawladu waxay u dadaalaysaa in ay tirtirto halista ay miinadu ku hayso dadka reer miyiga, reer magaalka iyo xoolaha nool intaba.
  - d) Dawladu wax dajin qorshaha guud eek u saabsan buburinta miinada dhulka.
  - e) Dawlada waxay xilkeeda qaadi ilaalinta danaha ay leeyihiin dhinacyada ku jira hawsha miinada ee aadaminimo ama ha noqdeen kuwo qaran ama ha noqdeen kuwo caalami ah, ilaalintaa oo waafaqsan shuruucda Somaliland.
  - f) Dawladu waxay hubin in hawsha miinada lagu daro dhammaan qorshayaasha qaranaka, isla markaana waxa ay u taageeri hawsha miinada si kasta oo ay karto.

CUTUBKA 2AAD

Istiraatiijiyada siyaasadda

Qodobka 5^{aad}

Himilada siyaasadda (vision)

- ❖ Himilada barnaamijka hawsha miinada ee Somaliland waa in dalka laga xoreeyo raad-reebka miinada iyo walxaha aan wali qarxin, muddo ilaa 10 sannadood, taasi oo ku xidhan heerka maalgelinta joogtada ah.

Qodabka 6^{aad}*Bartilmaameedyada siyaasadda (gaols)*

- ❖ Dawlada somaliland waxay diirada saaraysaa u jeedooyinka fikradaha aasaasiga ah ee hoosku xusan marka la fulinayo barnaamijka hawsha miinada:
  - a) **Adkaynta qaab-dhismeed ka maaraynta iyo dhismaha hay'adda ku haboon:** qaab dhismeedka maaraynta iyo hay'addaha ku haboon fulinta barnaamijka hawsha miinada waa in la adkeeyo si loo hubiyo barnaamijku uu u fulo sidii loogu talo galay ee habaysnayd ama hufnayd, taasi oo la jaan qaadaysa qorshaha qaran ee hore-u marineed, qorshahaasi oo ay ku jiraan hawlaha ay lamaanayaasha fulineed. Tani waxay keeni inay abuurmaan hay'addo qaran oo awood u leh qorshaynta, mudnaansiinta, maaraynta,iyo isu duwida barnaamijka qaran ee hawsha miinada.
  - b) **Sahanka beeraha miinada, calaamadaynta iyo keydka macluumaadka:** hawlahani waxay laga maaarmaan u yihiin qorshaha baaxada ay leedahay mushkilada miinada dhulku.qorshaynta iyo sifaynta meelaha mudnaanta leh ee miinaysan isla markiina lataageero hore-umarka iyo shaqooyinka aadaminimo. Waxaa kale oo ay inaga caawinayaan hawlaha kor ku xusani, in la hubiyo meelaha ay ku yaalaan goobaha miinaysan lana calaamadeeyo goobaha miinada laga sifeeyay waa in loo sameeyo shahaadad cadayn, isla markiina lagu muujiyo maababka lana galiyo keydka macluumaadka konbuyuutarka. Waxaa kale oo lagama maarmaan ah in la ogaysiiyo dawladaaha hoose iyo dadka degaanka ku nool, iyada oo sheegayo goobaha la sifeeyay iyo meelaha wali halista ah.
  - c) **Sifaynta miinada:** baadhida, helida iyo buburinta miinada iyo walxa aan wali qarxin in loo wadaa qaab waafaqsan mudnaanta qaran iy qiyaasaha caalamiga ah ee hawl galada sifaynta miinada ee aadaminimo (*international standards for humanitarian mine clearance operations*). Qaybtan waxaa ka mid ah in la hubiyo in miino saarayaasha la siiyo qalabka laga ma maarmaanka u ah hawlo miino sifayn ah oo heer sare ah isla markaana aamin ah. Sidaa aya waxaa ku buurmaya awooda qaran oo miino saarid ah oo la joogtaynkaro.
  - d) **Ku baraarujintamiinada:** in la xoojiyo barnaamijka aqooneed ee wacyigalinta iyo ku baraarujinta halista miinada ee hada jirta, iyada oo la adeegsanayo awoodaha iyo agabyada hadda la hayo. Baaxada. Kooxaha bartimaameedka u ah ku baraarujinta iyo balaadhinta wacyigalinta waa in la gaadh siiyaa dadweynaha ku nool dhamaan meelaha ay miinadu saamaysay.

- e) **Kaalmaynta naafada:** waa in laxoojiyaa awooda maxaliga ah ee kaalmaynta dadka ay naafaysay miinadu. Waa in lagu dhaqaaqo tabarka xirfadlayaasha wadaniga ah, isu-duwidda khayraadka (*resources*) hadda jirta, iyo helidda agab khayraad dheeri ah.

CUTUBKA 3AAD

Dhaqaalaha iyo maalgalinata hawsha miinada

Qodobka 7^{aad}

Miisaaniyada

- a) Xukuumadu iyada oo eegaysasa awoodeeda dhaqaale waxa ay ugu qondeyneysaa miisaaniyada qaranka qadar gundhigah hawlaha wax ka qabadka miinada. Qadarku wax uu noqon karaa lacag ama hanti: sida Guryaha.
- b) Xarunta wax ka qabadka miinada (SMAC) waxa ay xukumadda kala talinaysaa kharash ka isugaynta qorshaha mudada dheer ee xalinta mushkilada miinada ee Somaliland.
- c) Lamaanayaasha caalamiga ah iyo wadanigu wada tashi ayay la samaynaayan xukuumadda iyo xarunta xidhiidhinta (*coordination*), inta ayna codsi deeqbixiyayaasha u samayn.
- d) Lamaanayaasha caalamaiga ah iyo kuwa wadaniga ahi waxy mudnaanta siinayaancodsiyada sita taageerida maamulka wax ka qabadka miinada somliland (*Somaliland mine action authority*) ee si cadna u tilmaamaya iladhaqaale ee maalgalinta.
- e) Cadsiga kadib, miisaaniyadda waxaa loogudbinayaa guddida (*the commission*) iyo xarunta wax ka qabadka miinada, si ay go'aan uga gaadhaan boqolkiiba (*percentage*) in lagu kharash gareeyo dalka gudhiisa. Qaybinta miisaaniyadu waa hogaan ama tilmaan, hase yeshee, lamaanayaasha hawsha la fulinayo Gudida wax qabadka miinada, waxa ay xaq uleeyihiin in ay bedelaan qaybinta miisaaniyada, gaar-ahaan hadii alaabooyinka iyo qalabka loogu baahan yahay fulinta barnaamijka aan laga iibsana Karin jamuuriyada Somaliland.
- f) Lamaanayaasha fulintu (LPS) waxa ay ugudbinayaan guddida wax ka qabadka miinada iyo xarunta wax ka qabadka miinada ee Somaliland (SMAC), nuqulada dhamaan barnaamijyada iyo soo jeedimaha (*proposals*) ay u gudbinayaan deeqbixiyayaasha.
- g) Soo jeedimahaasi waxa ka mid noqonaya qorshe- hawleed guud ama faah-fasan, taasi oo ay hay'addahaasi ku cadaynaayan sid aya u taageerayaan hawlaha mudnaanta qaranka leh ee sifaynta, waxbarashada khatarta miinada iyo kaalmaynta nadaafada
- h) Lamaanayaasha fulinta waxaa ay u gudbinayaan dhamaan rikoodhada iyo macluumaadka (data) ay hayaan xafiiska habka maaraynta macluumaadka hawsha miinada (IMSMA) iyo wax ka qabadka miinada ee somaliland (SMAC)
- i) Lamaanayaasha fulinta waxa ay buuxinayaan dhamaan rikoodhka iyo warbixinaha (reports) iyaga oo u dhamaystiraya qaab waafaqsan nidaamka caalamiga ah, dabadeed na waxa ay u gudbinayaan xarunta wax ka qabadka miinada ee somaliland.

- j) Warbixinahaasi waxay u qornaanayaan qaabka ay dajisay hay'adda adeega hawsha miinada ee umadaha midoobay (united nationsmine action service).
- k) Dhamaan rikoodhada iyo warbixinada caynkaas ahi waxa ay noqonayaan qaar dadweynuhu helikaraan, marka ay codsadaan
- l) Lamaanayaasha fulintu waxay daabicidonaan reboodh bille ah oo ku saabsan dhamaad ka hawlaja ay wadaan kaas oo ay u gudbin doonaan xarunta wax ka qabadaka miinad ee Somaliland.
- m) Lamaanayaasha fulintu waxay gudbindonaaan XAFIISKA hawsha miinada Qaranka nuquladda (copies) warbixintooda, kaasi oo laxidhiidha marka la diro.

CUTUBKA 4AAD

Hawl-galada miinada (operations)

Qodobka 8^{aad}

Wax ka qabad ka miinada (mineaction)

- a) Hawlgalada wax ka qabad ka miinada ujeedadoodu waxay tahay in la yareeyo raad reebka dhaqaale, ka bulsho iyo kan deegaan ee ay leeyihiin miinada dhulka iyo walxaha aan wali qarxin (UXO) sidoo kale, hawsha wax ka qabadka miinadu waxaa ka mid ah in la yareeyo halista ka imanaysa miinada dhulka lana gaadhsiiyo heer ay dadku si amaan ah u noolaan karaan, isla markaana u gaadhaan horumar dhaqaale, kan bulsho iyo kan caafimaad una socdaan hawlahaasi si ka xor ah diiqada ay galinayso miinada dhulku. Guud ahaan, hawlgalada wax ka qabadka miinadu waxa aya ka kooban yihiin **shan qabood(five parts)** oo hawlo ah oo is dhamaystiraya ku waasi oo ah:
  - ✓ Aqoon ku saabsan wacyigalinta iyo yaranyta khatarta ka imanaysa miinada iyo walxaha aan wali qarxin.
  - ✓ Miinosaarida aadaminimo taasi oo ah sahanka miinada iyo walxaha aan wali qarxin, maab-samaynta, calaamadaynta iyo(hadii ay daruuri noqoto) sifaynteeda.
  - ✓ Kaalmaynata dhibanayaasha oo ay ku jirto dhib-u habayntooda iyo dib-usoo celintooda bulshada(victim rehabilitation, reintegration)
  - ✓ Burburinta kayd ka miinada iyo walxaha aan wali qarxin, iyo
  - ✓ U dacwiga in aan la adeegsan miinada lidka dadka.

Qodobka 9^{aad}***Maaraynta wax ka qabadka miinada***

- a) Xafiiska m/weyne ku- xigeenka ee hawlaha miinada qaranka ugu qaabilsan iyo hay'addaha miinada ee hoosyimaada, sida gudida qaranka ee miinada, SMAC IWM. Ayaa ka masuul ah samaynta siyaasad qaran oo lagu maamulo iyo abuurista nidaamka lagu maaraynayo hawlgalada miino saarka iyo dajinta sharci qaran oo mamnuucaya adeegsiga miinada iyo walxa aan wali qarxin, iyaga oo adeegsanaya xarunta wax ka qabadka miinada ee somaliland (SMAC).
- b) Mudnaanta qaran ee hawsha miinada waxay ku salaysnaan doonataa natiijada ka soo baxday sahanka raad-reebka miinada dhulka (landmine impact survey) mudnaan taasina waxaa dajinaysa xarunta wax ka qabadka miinada ee Somaliland (SMAC), taasi oo ay ansixinayaan gudidda wax ka qabadka miinada.
- c) Nidaamka hawlgalka joogtada ah (SOP) ee ay dajidsay SMAC ayaa noqonaya heerka ugu sokeeya ama ugu yaraan ay ku dhaqmayso hay'adda kasta oo kamid ah hay'addaha ku mashquulsan hawlgalka miino-saarida Somaliland. Heerka ay gaadh siisan tahay sifaynta miinadu waxaa qeexaya xeerka caalamiga ah ee hawsha miinada (IMAS) iyada oo sahan farsamo uu muujiyo arrin taa ka duwan maahee.
- d) Gudidda wax ka qabata miinada (inter ministerial commission) oo adeeg sanaysa xarunta SMAC oo ka wakiila ah dawladda ayaa bixinta warbixinta la siinayo deeq-bixiyayaasha ama ururada kale ee caalamiga ah uguna warami horo-umarka ay samaynaysa wax ka qabadka miinada ee somaliland, una sheegi dhinbaatooyinka ka hor imanaya hawshaasi.

Qodobka 10^{aad}***Abaabulka agabka ama khayraadka***

- a) Dawlada ayaa bixinaysa ama weydiisan bulsho waynta caalamka deeq maaliyadeed oo lagu fuliyo sifaynta miinada iyo hawlaha ka ee miinada
- b) Dawlada ayaa bixin xafiisyada ay ku hawlgalayaan xarunta wax ka qabadka miinada ee somaliland (SMAC) iyo guddida wax ka qabadka miinada iyo hay'adda miino-saarka qaranka (NDA). Dawladu wax kale oo ay bixinaysaa kharashyada adeega ee hay'addahaasi (sida, laydhka, biyaha, amniga, iwm.)
- c) Gudidda wax ka qabadka miinadu, iyagaa ka wakiil ah xafiiska hawlaha miinada, waxay abaabulayaan shaqaalaha dawlada gaar ahaana ciidamada qalabka sida in ay ka qayb qaataan sifaynta miinada marka awood dhaqaale loo helo.
- d) Dhamaan shaqaalaha dawlada ka qaybgelaya hawlaha miinada waxaa la siin tababar ku filan oo ah kii ugu dambeeyay sancada ama xirfadaha miin-saaridda cilmiga.

Qodobka 11^{aad}***Sahanka guud/sahanka raad-reebka miinada (LIS)***

- ❖ Xarunta wax ka qabadka miinada ee somliland (SMAC) ayaa leh xilka isu duwidda sahanka raad-reebka miinada ee guud ama sahanka heerarka kala duwan ee saamaynta miinada ee dhammaan dhulka Somaliland.

Qodobka 12^{aad}***Mudnaanta hawsha miinada***

- a) Iyada oo ku salaysan natiijadii sahanka raad-reebka miinada (LIS) ayaa xarunta wax ka qabadka miinada ee somliland, waxaa na ay soo hordhigaysaa gudidda (*the commission*) sidda ay hawluhu u kala mudan yihiin si ay ogolaashaheeda u raaciso una ansixiso.
- b) Arimaha mudnaanta leh ee hawsha miino-sifaynta waxaa ka mida:
  - ✓ Gudbinta kaalmada dag-dega ah.
  - ✓ Dhulka ladagan yahay ee ay aad ka ugu badadn tahay dhaawaca miinada eedadka rayidka ah.
  - ✓ Dhulka looga baahan yahay dibu-dejinta qaxootiga iyo dadka ku barokacay dalka gudihiisa(IDPs)
  - ✓ Dhulka looga baahanyahay in laga dhigo dhulbeereer.
  - ✓ Dhulka looga baahan yahay horu-marinta bulshada
  - ✓ In Marin loohelo (access) Lana suuro galiyo hawlgalka xorta ah ee adeegga telefoonada iwm.

Qodobka 13^{aad}***Isu-duwidda***

- ❖ Isu- duwida hawsha miinada ee Somaliland, waxaa isku-duwaya oo habaynaya xarunta wax ka qabadka miinada ee Somaliland (SMAC).

Qodabka 14^{aad}***Barashadda khatarta miinadda***

- a) Dawladda iyo wasaaradaha ku mashquulsan barashada khatrata miinada, kuwaasi oo ay ka mid yihiin wasaarada tacliinta iyo warfaafinta waxa ay kaalmo ka geysanayaan hirgalinta aqoonta ku saabsan halista miinada.

- b) Guddida wax ka qabadka miinada (mine action commission) ayda oo ka wakiil ah dawladda, adeegsaneysana SMAC ayaa waxay qaadi mas'uuliyadda sidii loo heli lahaa kaalmo caalimi ah oo lagu hirgeliyo barashada ku saaabsan khatarta miinada (mine risk Education).

Qodobka 15^{aad}

Kaalmadda dhibanayaasha

- a) Dawlada iyo wasaaradeheeda takhasuska u leh sidaa wasaarada caafimaadka ayaa siinaya wax alla wixii suuragal ah ee ay kaalmo u heli karaan dadka dhibanayaasha ee ay miinadu wax yeeshay ama dhawachay.
- b) Guddida wax ka qabadka miinada (commission) ayaa ka ma'suul ah sidii loogu raadin lahaa kaalmo caalami ah dhibanayaasha ay dhaawacday miinadu iyada oo adeegsanaya xarunta SMAC.

Qodonka 16^{aad}

Shaqadda iyo shaqaalaha

- a) Xeerka dhinaca shaqda iyo shaqaalaha ee jamhuuriyada Somaliland ayaa hagaya qaabka loo shaqaalaynayo shaqaalaha wadaniga, waxaana la raacayaa arrimaha hoos ku xusan.
- b) Marka dad la shaqaalaynayo hawsha miinada, mudnaanta waxaa la siinayaa muwaadiniinta raar Somaliland iyada oo tiro kooban oo khubaro ajanbi ahi ay la shaqaynayaan, kuwaas oo wata takhasus ama khibrado u gaar ah. Shaqaalaha reer somliland waxaa mudnaanta loo siinayaa, iyada oo la doonayo inkor loo qaado oo la joogteeyo awooda muwaadiniinya reer somliland ee dhinaca hawsha miinada.
- c) Lamaanayaasha fulinta waxa ay siinayaan xarunta wax ka qabadka miinada ee somaliland nuqulo ku saabsan nidaamka hawlgalka joogtada ah (SOP) ee ay caadi ahaan uhu shaqeeyaan, kaasi oo waafaqsan qiyaasaha caalamiga ah ee hawsha miinada(IMAS)
- d) Hadii qofshaqaalaha ka tirsan la eryo, markaasi lamaanayaasha fulinta waxaa ay raacayaan xeerka shaqada ee Somaliland waana inay cadeeyaan in erigu uu ku yimid sababo cad.
- e) Dhamaan shaqaalaha u shaqeeya hay'dda miino-saarku waxa ay ku shaqaynayaan heshiisyo (contract) cayiman oo ay la galaan lamaanaha fulinta (IPs). Heshiis yadu waxa ay qeexayaan sida loo rabo qofka shaqaalaha ahi inuu dhaqmo iyo sida uu u shaqaynayo, sidoo kalena waxa ay qeexi doonaan sabaha keeni kara in shaqada laga eryo qofka shaqaalaha ah kuwaasi oo ay ka mid yihiin inuu ku dhaqmi waayo xeerarka iyo nidamka u degan miino saaridda iyo inuu ku dhaqmi waayo tababarada iyo nidaamka amaanka sida ay u dhigeen hay'addaha miino – saarka.
- f) Hadii qofshaqaalaha ah isla markiiba la eryo (instant dismasal) ma yeelanayo mushar danbe oo ka danbeeya ka markaas la siinayo. Lamaanayaasha fulintuna waxa ay u gudbinayaan XAFIISAKa hawlaha miinada warbixin buuxda oo ku saabsan sida ay wax u dhaceen xafiisku waxa u taageeri karaa labadaas qofka shaqaalaha ah waxaa xuquuqdiisa ilaalinaya wasaarada shaqada iyo shaqaalaha.

- g) Lamaanayaasha fulintu waa ay ku dhaqmayaan ciidaha wadaniga ah iyo kuwa diiniga ah sida ku qoran xeerka shaqada ee Somaliland. Shaqaalaha la siin mayo gaadiid ay ku safraan oo ay guryohoodii ku aadaan ciidada wadaniga ah iyo ku wa diiniga ah
- h) Lamaanayaasha fulintu waxay sii nayaan shaqaalaha cuno ku filan maalin kasta ama sadex wakhti cuntadood maalintiibam hadba sida lagu heshiiyo. Markasta oo ay shaqaaluhu ka maqan yihiin xaruntooda oo ay ku maqan yihiin hawsha miino saarka ee goobta kooxda iyadu xaruntooda dagan ee hawl maal meed ka wada halkaasi iyaga lama siimnayo cuno maal meed shaqaalaha kale ee xarunta jooga iyo shaqaalaha goobta ee hawshoodii dhamaystay iyagu wax cunto ah malaha. Shaqaalaha dhinac maamulku marka ay safraan ee ay xarunta ka tagaan hay'adda miino saarku waxay ay siin lacag ku filan oo ay ku iibsadaan sadex goor cuntadood maalintiiba inta aysafarka ku jiraan
- i) Lamaanayaasha fulintu waxay u diyaarinayaan shaqaalaha u baxaya dibadda taandhooyin ay galaan inta ay hawsha miinada ku maqan yihiin, qalabka kale ee la siinayo kooxda waxaa ka mid noqon marakaneeco, fushaan, bustayaal iyo laydh habeenkiiya waxaa ka le oo lasiin alaabta wax lagu karsado, suxuun , koobab, muqaacado iyo mindiyo.
- j) Shaqaalaha maamulka waxaa la siin sahay ku filan iyo qaabka ay isu dabari lahaayeen marka ay xarundooda ka tagaan ay u safraamn hawl ay hay'addu miinadu ay leedahay oo aan ahayn booqasho goobeed (filed visits).
- k) Lamaanayaasha fulint waxay siin doonaan shaqaalaha darku filan oo ay ku fuliyaan hawshooda
- l) Dhinacyada hawsha miinada ku jira way ilaalin doonaan fasax yada wadniga ah iyo kuwa diiniga ah ee todobaadlaha ah, waxaa kale oo ay ilaalindoonaan maalmaha iyo saacadaha cibaaddada, salaada iyo soonka
- m) Hadii ay miino-saarayaasha somaliland ah uu dhaawac helis ah gaadho waxaa la qaadi talaabooyin taxadir ah waxaa loogu yeedhi sidoo kalena dadka qaraabadooda ah ee ugu dhaw
- n) Xarunta wax ka qabadka miinada ee somaliland waxa ay ka caawinayaan hay'addaha fuliya hawsha miinada dhaqdhaqaaqyada dhinaca juquraafiga iyo shaqaalaynta shaqaalaha miino-saarka in ay meelkasta oo somaliland ah ka shaqeeyaan.

Qodonka 17^{aad}

Tababarka shaqaalaha

- a) Lamaanayaasha fulintu waxaay culaayska saarayaan sidii ay utababari lahaayeen shaqaale wadaani ah siloga maarmo shaqaalaha caalamiga ah ay ubadalaan.
- b) hay adahaa miino saarka waxaa lagu dhiiro galinayaa inay tababaraan ama ay dib utababaraan shaqaalaha wadaniga ee miino saaridu iyadaa oo an loo eegin inay tababar hiro lahaayeen iyo inkale
- c) Heerka tababarka shaqaalaha wadaniga ahi waa in uu waafaq sanaadaa nidaam ka udeg san qiyaasa caalamiga ah ee hawsha miinada. shaqaalaha tababarka qaata waxaa lasiinayaa shahaadooyin. lamaanayaasha fulintu waxaay ururinayaan rekoodhka tababaradaasi sida ay tilmaamayaan xeerka IMAS.
- d) Hadii uu codsado xafiiska hawsha miinadu, lamaanayaasha fulintu waa inay ka caawiyaan labadda haayadood ee xarunta wax ka qabadka miinada ee qaranka (SMAC) iyo hay'adda miino saarida qaranka (NDA) tanbarka shaqaalaha wadamiga ah iyo xalinta hadba wixii soo baxa ee dhibaatooyin ee xaga farsamada ah.

- e) Hay'addaha miino saarku waxaa ay u dirayaan kaliya sifaynta miinada, shaqaalaha gaadha heerka laga rabo dhimaca tababarka, kuwaasi oo aqoontooda miino-saariddu ay dhamaystirantahay.
- f) Shaqaalah gaadhi waaya heerka laga rabo ee tababarka, hawsha miino-saarka iyaga waa la badalayaa (eryayaa), shaqaale cusubaana la tobobarayaa.

Qodobka 18^{aad}

Magdhawga shilalka hawsha miinada

- a) Shirkadaha caymiska ee ay heshiiska kula jireen hay'adah miino-saarku, ayaa bixinaya wixii ciwad-celin iyo magdhaw ah ee ay xaq u yeeshaan shaqaalaha si toos ah ugu dhaawacma shaqada, waxaana lagu bixinayaa magdhawga xaddiga ama qiyaasaha **shareecada islaamka u astayso**.
- b) Shirkada caymiska ee wadaniga ee abuurma waxaalagu dhiiri galinayaa cayminta shaqqaalaha miinada ee wadaniga ah, hadii ay fuliyaan shurudaha deeq bixiyaha dhigo.

Qodobka 19^{aad}

Burburinta kaydka miinada iyo walxaha aan wali qarxin

- a) Dawlada Somaliland, iyadoo ka duulaysa xeerka mamnuucidda miinada lidka dadka, waxaa ay ka codsanaysaa lammaanayaasha fulinta iyo hay'adda miinosaarka qaranka iyo kooxda booliska ee qaabilsan hawshaas in ay burburiyaan oo ay tirtiraan miinada kaydka ah iyo walxaha aan weli qarxin.
- b) Xarunta wax kaqabadka miinada ee Somaliland (SMAC), iyadoo ka wakiil ah xafiiska hawlaha miinada qaranka ayaa rikoodh galinaya, burburinta kaydka miinada iyo walxaha aan wali qarxin oo qoraysa qaab waafaqsan heshiiska Ottawa.
- c) Hay'ada miino saarka ay burburinayaan kedka walxaha qarxa iyo hawlgalada sifaynta ah waxaa ay hawlgalkooda la socodsiinayaan xarunta wax ka qabadka miinada ee somlinad (SMAC) oo ka wakiil ah xAFIISAKa hawlaha miinada.
- d) Dawlaga ayaa bixinaysa goobaha ama dhulka ku haboon burburinta kaydka miinada iyo walxa aan wali qarxin.

CUTUBKA 5AAD

Qaabdhismeedka hay'adaha wax ka qabadka miinada

Qodobka 20^{aad}

Xafiiska hawlaha miinada

- a) Qaranka somaliland wax uu igman hawlaha wax qabadka miinada xafiiska m/weyne ku-xigeenka waxaana hoosyimaada :-

- ✓ Gudidda qaranka ee miinada
  - ✓ Iyo xarunta wax ka qabadka somliland (SMAC).
- b) Xarunta SMAC waxaa iyana hoos imanaya dhamaan hay'adaha loonayaqaan lammaanayaasha fulinta implementing partners, IPs) oo ah:
- ✓ Hay'adaha wadaniga ah ee miinada sida; NDA, booliska qaybta miinada (police EOD), ururka bisha CAS ee Somaliland, iwm.
  - ✓ Hay'adaha caalamiga ah sida, DDG, the HALLO trust, Handicap int, iwm) iyo kuwa qaramada midoobay sida UNDP, UNPOST, UNMAS, iwm. Ee u xilsaaran wax ka qabadka miinada (eeg lifaaqa 1aad).

Qodobka 21^{aad}

Hawlaha xafiiska miinada

- ❖ Hawlaha xafiisaka dhexe ee miinada waa koobidda guud ahaan hawlaha ay qabtaan hay'addaha wax ka qabadka miinada qaranka, waxaana ka mid ah:
  - a) Dejinta iyo dib u eegista siyaasada hay'addaha wax ka qabashada miinada
  - b) La socodka iyo qiimaynta hawlaha, baadhista, sahaminta, soo saarista iyo burburinta miinada.
  - c) Isu duwida hawlaha hay'adaha wax ka qabashada minada.
  - d) Fulinta axdiga manuucida miinada lidka dadka iyo daba galka fulintiisa.
  - e) Fulinta siyaadaha iyo qorshaha wax qabadhka iyo cidhibtirka miinada.
  - f) Diwaan galinta miinada la soo saaray, la helay, la sahamiyay, la burburiyay.
  - g) Kormeerka iyo dabagalka hay'adaha wax ka qabadka miinada.
  - h) Diyaarinta warbixinaha hawlaha miinada.
  - i) Oggolaashaha ruqsada hay'adaha wax ka qabadka iyo dabagalka kula xisaab tanka hawshooda.
  - j) Dhiiri galinta iyo kobcinta hay'adaha wadaniga ah wax ka qabadka miinadda
  - k) Qiimaynta kartida qalabka, farsamada, aqoonta shaqaalaha, xuquuqda shaqaalaha, badbaadada, caymiska, gurmada caafimaad ka iyo daryeelka caafimaad ee hay'adkasta oo ka qayb galaysa hawlaha sahaminta soo saarista, baadhista, kaydinta iyo burburinta miinada.
  - l) Baadhista shilalka miinad iyo sobobaha ay ku yimaadeen isagoo adeegsanaya SMAC
  - m) Ka wacyi galinta dadwaynaha dhibaataada iyo wax yeelada miinada
  - n) U ololaynta dhaqaale iyo hanta wax lagaga qabto miinada.
  - o) Qiimaynta warbixinaha wax kaqabadka miinada ee hay'adaha miinada.
  - p) Xaqiijinta calaamadinta, sahanka iyo xayndaabida miinada.
  - q) Ilaalinta xaquuqaha iyo magdhawiyada hawl wadeenada iyo dhibanyaasha miinada
  - r) Bixinta ruqsada iyo ogolaashaha xaaladaha ku sheegan farqada labaad ee qodobka 8aad ee xeerka mamnuucida miinada lidka dadka
  - s) Diwaan galinta iyo ka war haynta miinada loo ogalaaday qaab waafaqsan farqadda 19aad ee qodobkan

- t) La socodka siinta deeq bixiyayaasha hawlaha miinada shaqada iyo hawlgalada xafiiska.

Qodobka 22^{aad}

Guddida wax ka qabadka miinad.

- a) Guddida wax ka qabadka miinada (mine action committee) waxaa soo jeedinaya isla markaana magacaabaya M/weyne ku xigeenka, isla markaana ah. Gudoomiyaha Guddida. Guddidu waxay ka koobnaanayaan wasaaradaha:
- ✓ Dibudejinta -----xubin
  - ✓ Qorshaynta-----xubin
  - ✓ Caafimaadka-----xubin
  - ✓ Waxbarashada-----xubin
  - ✓ Warfaafinta-----xubin
  - ✓ Gaashaan dhiga-----xubin
  - ✓ Arrimaha gudaha-----xubin
  - ✓ Arrimaha dibada-----xubin
  - ✓ Iyo maareeyaha SMAC-----xoghayn
- b) Giddidu waxay kulmaysaa sadexdii biloodba ama kolba sidaloogu baahdo.
- c) Gudiga fadhigeedu wuxuu noqonayaa caasimada Hargeisa.
- d) Hadii gudoomiyaha guddidu (m/weyne ku- xigeenka) uu maqnaado, waxaa xilka gudoomiyaha sii haynaya hadba cidda uu u igmado guddomiyuhu.
- e) Dowladu waxay bixineysaa wixii kharasha ee ay galaan inta ay ku jiraan howlaha guddida kharashka waxaa maamulleysa xarunta wax ka qabadka miinada
- f) Maal galinta guddidu waxa ay noqoneysaa misaanayad ay qoondeyso dowladu iyo taageerada deeq bixiyaasha
- g) Guddidu hay ad ahaan ma noqoneyso tii dhex gasha hhowlo ganacsi oo macaash keen ah mana noqoneyso tii dowladda hay addaha dawladda iyo saraakiishooda macaash ama saaami-hel(profits or dividends)
- h) Ma noqon karo xubin ka mid ah guddidu mid lagu xidhiidhiyo maaraynta ama yeelasho dano maaliyadeed shirkad ama urur ganacsi oo la xadhiidhsan ama ka shaqeeya howsha miinada ama wal xaha aan weli qarxin (EOD)

Qodobka 23^{aad}

Waajibaadka iyo hawlaha guddida qaranka ee miinada

- ❖ guddida (the commission)iyada oo ah hay adda maamulka dawladda ee wax ka qabadka miinada isla markaana ah (mine action authoaruty) waxa ay yeelanaysaa xilalka hoos ku xusan
- a) ansixinta miisanayada hawlgalada miinada

- b) ansaxinta qorshaha miinosifeynta ee ay diyaariso xarunta wax ka qabadka miinada ee somaliland
- c) ansaxinta iyo hirgalinta qorshaha wacyigalined ee ku saabsan halista miinada ee ay diyaarisay xarunta wax ka qabadka miinada somaliland
- d) Hubinta iyo ansaxinta qorshaha ay soo diyaariso xarunta waxka qabadka miinada ee ku saabsan dhinaca farsamada iyo amaanka miino saaridda iyo iyo how galada burburinta walxaha aan weli qarxin (EOD) qorshayaasha waxa ka mid noqon kara sameynta qiyaaso heer qaran ah (national standards) sameynta nidaamka hawgalka ee joogtada ah (SOPs) iyo qiyaasaha xubinta tayada.
- e) Ansixinta nidaamka iyo qiyaasaha tababarada ee ay sooo jeediso xarunta wax ka qabadka miinada.
- f) Ansixinta qorshe-hawleed yada iyo miisaaniyadaha ay soo jeediso xarunta wax ka qabadka miinada ee somliland. Iyada oo la kaashanaysa guddida deeq- bixiyayaasha (board of doners)
- g) Ansixinta hawlgalada gudaha ee xarunta wax ka qabadka miinada ee Somaliland ee uu soo jeediyo maareeyaha xarunta.
- h) In xukuumada ay u gudbisoo waxqabadka xarunta wax ka qabadka miinada ee somliland iyo hadba horo-umarka ay samayso hawsha miinada ee dalka oo dhan.
- i) In guddida deeq-bixiyayaasha (board of doners) si joogta ah loogu wargaliyo hawlgalada iyo shaqada xarunta wax ka qabadka miinada ee Somaliland.

Qodobka 24^{aad}

Hawsha wasaaraddaha

- a) **Dib-udajinta:** - wasaarada dib-udajintu waxa ay hubisaa in hawlgalada miino-saaridu ay guud ahaan la miday san yihiin oo ay qayb ka yihiin dib-udhiska, dib-udajintaiyo mashaariicda did u soo celinta qoxootigae ay waddo dawlda somliland.
- b) **Qorsheynta qaranka:** - hubinta in qorshaha wax ka qabadka miinadu ku xidhmo qorsha guud ee dibu dhiska, waafaqsanyaheyna dhismaha sabool nimada.
- c) **Caafimaadka:**-maareynta mashaariicda daryeelka dhibanaha, qalabaynta cisbitaalada qalinkaiyo abuurista ma shaariic dib u noolayn ee dhibanaha miinada.
- d) **Waxbarasha:**- wacyigalinta iyo baridda khatarta miinada
- e) **Warfaafinta:** - wacyigalinta khatarta miinada.
- f) **Gaashaan dhiga:**- xirfadlayaasha miino saarayaasha, xagta miinada, burburinta keydka miinada lidka dadka
- g) **Daakhiliga:** - sharciyada xakamaynta heysashada miinada lidka dadka, booliska.
- h) **Arimaha dibadda:** - raadinta taageero dhaqaale ee hawsha miinada.

Qodobka 25^{aad}

Xaarunta wax ka qabadka miinada ee Somaliland (SMAC)

- a) xarunta wax ka qabadka miinada ee somaliland (somliland mine action centre ama SMAC) waa hay'adda fulinta (executive organ) ee qaabilsan isku duba-ridka iyo habaynta guud ahaan siyaasadda qaranka iyo guddida wax ka qabadka miinada (MA commission)

- b) maareeyaha SMAC iyo shaqaalaha kale ee hay'addaba waxaa lagu soo xulayaa habka tartanka iyo nidaamka hay'adda shaqaalaha somaliland, iyada oo la kaa shanaysa gudida wax ka qabadka miinada qaranka
- c) xarunta wax ka qabadka miinada(SMAC) fadhigeedu wax u noqonayaa caasimada hargaysa
- d) xarunta wax ka qabadka miinadu ma noqonkarto ururu macaash raadis ah
- e) Xubin ka tirsan xarunta SMAC ma noqonkaro mid lagu xuidhiidhiyo maaraynta, ama mid dano lacgeed ku leh shirkad ganacsi oo kulug leh hawlaha miinada ama burburinta walxaha qarxa (EOD).

Qodobka 26^{aad}

Qaab-dhismeedka Xarynta wax ka Qabadka Miinada Somaliland

- ❖ Xarunta wax ka Qabadka Miinada ee Somaliand(SMAC) waxa ay ka kooban tahay qaybaha hoos ku xusan:-
- ❖ **Mareeyaha:-** oo ah sarkaalka ugu sareeya dhinaca maamulka ee Xarunta Hawsha Miinada ee JSL. Hawlaha uu qabanayo maareeyuhu waxa ka mid ah:
  - ✓ Abaabulka iyo maaraynta Xarunta wax ka Qabadka Miinada ee JSL.
  - ✓ Fulinta siyaasada ay dejiyaan ama ay soo jeedinyaan Xafiiska Miinada Qaranka iyo Guddida Wax ka qabadka Miinada Qaranka.
  - ✓ Maareeyuhu waxa uu dejin xeer-hoosaayada ay ku shaqayso Hay'ada Xarunta wax ka Qabadka Miinada ee JSL.
  - ✓ Waxa uu fulin tallaabooyin anshax-marinta ee shaqaalaha isaga oo raacaya xeer-hoosaayada Xarunta Wax ka Qabadka Miinada ee JSL.
- ❖ **Maareeye ku-xigeenka:** - oo ah madaxa waaxda hawlgallada.
- ❖ **Waaxda hawlgalada Iyo Qorsheynta:-**
  - ✓ Laanta tababarda/qiyaasaha (standards)/maaraynta tayada/unuga sahanka
  - ✓ Laanta dhaqan dhaqaalaha, keydinta macluuumadka iyo warfaafinta.
- ❖ **Waaxda Isuduwida (Coordination) oo ka kooban:-**
  - ✓ Laanta xidhiidhka hay'ada dowliga iyo xidhiidhka gobolada
  - ✓ Laanta Isuduwidda wacyigelinta khatarta miinada iyo mashaariicda daryeelka dhibinaha miinada.
- ❖ **Waaxda Dhaqan Dhaqaalaha, Keydinta Macluuumadka Iyo Warfaafinta**
- ❖ **Waaxda taakulteynta oo ka kooban:-**
  - ✓ Laanta maamulka lacagta iyo loojistika
  - ✓ Laanta shaqaalaha iyo maamulka

Qodobka 27^{aad}***Hawlaha Xarunta Wax ka Qabadka Miinada Ee Somaliland***

- a. Soo jeedinta qorshe muujinaya sida ay mudnaanta u kala leeyihiin hawlaha u yaala Xarunta Wax ka Qabadka Miinada, mudnaantaasi oo laga soo xiganayo sahankii Raad-reebka Miinada (LIS)
- b. Hirgelinta nidaamka maaraynta tayada leh.
- c. Siinta taageero farsamo hawlaha sifaynta miinada iyo burburinta walxaha aan weli qarxin (EOD), iyadoo siinaysa hawlahaasi taageero dhinaca ammaanka iyo hubinta tayadooda
- d. Hubinta in heerka farsamada, ammaanka iyo tayadu ay had iyo jeer ahaadaan kuwo meel sare jooga (Assurance of Standards)
- e. Abuuridda iyo hirgelinta qorshe lagu samaynayo sahan guud (genral survey) oo tifaftiran iyo sahan dhinaca farsamada ah (Technical survey)
- f. Ku shubista warbixin faahfaahsan keydka dhexe, macluumaadka ku saabsan beeraha miinada iyo wixii kale ee macluumaad ah iyo wixii la xidhiidha ee la xidhiidha beeraha miinada ee imanaya Xarunta Waxka Qabadka Miinada ee JSL
- g. Daryeelka iyo maamulka keydka dhexe ee macluumaadka (central Database) ee ku saabsan beeraha miinada iyo dhamaan wixii macluumaad ah iyo wixii la xidhiidha qalabka maab-samaynta.
- h. In la siyo wararka ku keydsan keydka dhexe ee macluumaadka cidi doonaysa ee ah ururo, maamulka iyo dadweynaha intaba.
- i. Ururint iyo habaynta warbixinta ku saabsan hore u marka laga gaadhay dhamaan hawl galada ku saabsan burburinta walxaha aan wali qarxin iyo howsha miinada ee Somaliland
- j. In xeer-qiyaaseed (standard) loo sameeyo dhamaan tabobarada kormeerada iyo warbixinaha qeexaya fulinta iyo hirgelinta howlaha korku xusan
- k. Dejinta tilmaamo dhinaca farsamada ah oo hogaamiya barashada khatarta miinada iyo waxyaabaha la xidhiidha
- l. Ina ay eegto isla markaana ay miisaanto shahaadadaha iyo caydamaha ay wataan dhamaan ururada caalamiga iyo kuwa wadaniga ah ee ku jira howsha miinada si ay dabadeedna siiso aqoonsi dhinaca farsamada ah hadba sida ku haboon
- m. In ay diyaariso qowshe howled iyo miisaaniyado ay ku shaqayso iyo warbixino iyo xisaab-xidho loo gudbiyo xafiiska howlaha miinada qaranka, gudida, iyo deeqbixiyayaasha
- n. Kobcinta barnaamijka ku wajahan aqoonta ku saabsan halista miinada

Qodobka 28^{aad}***Hay'adda Miino-saarida Qaranaka (NDA)***

- a) Hay'adda miino-saarka Qaranku (NDA) waa Hay'ada Dawli ah oo madax bannaan oo maamul ahaan hoos timaadda xafiiska Miinada Qaranka iyo xarunta SMAC.
- b) Hay'adda Miino-saarida Qaranku ma ogolaanayso wixii sheegasho ah ee kaga yimaada dhinaca muwaadiniinta Somaliland, ama dawladda ama ururo kale iyaga oo sheeganaya inay iska leeyihiin miinooyinka ma walxaha aan weli qarxin.
- c) Hay'adda Miino-saarka Qaranku ma ogolaanayso wixii dacwad ah ee ka yimaada dad sheeganaya in dhibaato ay ka soo gaadhay dhulkooda ama guryahooda markii ay hay'addu

- burburinaysay miinada iyo walxaha aan weli qarxin oo ay ku hawl gashay dhul ay u qoondeeyeen Xafiiska Miinada Qaranka iyo Xarunta Wax ka Qabadka Miinada ee S/L.
- d) Maareeyaha NDA waxaa magacaabaya M/weyne ku-xigeenka, shaqaalaha kale ee Hay'adda waxaa lagu soo xulayaa habka tartanka ee ay maamusho Hay'adda shaqaaluhu.

Qodobka 29^{aad}

Qaab-dhismeedka Hay'adda Miino-saarka Qaranka

- ❖ Hay'adda Miino-saarida Qaranku waxa ay ka kooban tahay unugyada soo socda:
  - **Maareeye, oo ah madaxa hay'adda**
  - **Unugga Hawlgaladda, oo ay ka mid yihiin:**
    - ✓ Sifaynta miinada iyo burburinta walxaha aan weli qarxin
    - ✓ Barashada khatarta miinada
    - ✓ Sahannada
- ❖ Unugga maamulka oo ay ka mid yihiin:-
  - ✓ Maaliyada iyo xisaabaadka
  - ✓ Loogistika iyo shaqaalaha

Qodobka 30^{aad}

Hawlaha iyo Waajibaadka Hay'adda Miino-saarka Qaranka (NDA)

- ❖ Hay'adda Miino-saarka Qaranka ayaa ka masuul ah hirgelinta hawlgaladda miino-sifaynta ,hawlaha ay u xilsaaran tahayna waxa ka mida:
  - a) Qorshaynta iyo fulinta miinada iyo burburinta walxaha aan weli qarxin(EOD)
  - b) Fulinta hawlaha mudnaanta qaran leh ee ay ansixiyeen Hay'adaha xarunta wax ka qabadka Miinada Qaran ee SL iyo Guddida.
  - c) Kobcinta iyo hirgelinta barnaamij ku dhisan miino-sifayniyo baabi'inta walxaha aan weli qarxin.
  - d) Kobcinta iyo hirgelinta awood miino-sifayn ah oo buuxin karta baahida miino-sifaynta ee dalka, awood kobcintaasi oo ku dhisan tabobaro waafaqsan qiyaasaha ay dejiyeen xarunta wax ka qabadka Miinada ee SL iyo Guddidu.
  - e) Diyaarinta qorshe hawleedyo miisaaniyadi, warbixino iyo xisaab-xidholoo gudbiyo dawladda, Guddida iyo Golaha Deeq-bixiyayaasha ah.
  - f) Fulinta hawlgalada iyada oo la raacayo Nidaamka Hawlgalka joogtada ah ee qaranka(National SOP)io Qiyaasaha caalamiga ah ee Hawsha Miinada(IMAS)
  - g) Keenista Dhammaan qalabka farsamo ee loo baahan yahay si loo qabto hawlgal ammaan ah oo isugu jira miino-saarid,sahan iyo hawlaha burburinta walxaha aan weli qarxin(EOD)
  - h) Diyaarinta dhammaan daawooyinka jabka iyo dhaawaca ee ay u baahan yihiin kooxaha sifaynta miinadu, sahan iyo burburinta walxaha aan weli qarxin iyada oo la raacayo nidaamka hawlgalka joogtada ah ee qaranka.
  - i) Soo ururinta keydka Miinada iyo Walxaha aan weli qarxin (UXO)ee yaala xeryaha militeriga.
  - j) Horumarinta iyo hirgelinta barashada khatarta miinada.
  - k) Kobcinta iyo qorshaynta sahan faahfaahsan oo dhinaca farsmada ah.

- l) Kobcinta, hirgelinta iyo qorshaynta sidii loo calaamadayn lahaa beeraha miinada.

CUTUBKA 6AAD

Qalabaynta (equipment)

Qodobka 31^{aad}

Q/Midoobay iyo Ururada Aan Dawliga Ahayn Ee Caalamiga

- a. Dhamaan qalabka hawsha miinadu, ama ha noqdo mid lagu shaqeeyo ama ha noqdo midka xafiisyada yaalla, waxa uu noqonaya mid leh cashuur –dhaaf marka uu ka soo dagayo dekeddaha iyo madaarka Somaliland.
- b. Hadii laga codsdo waa in dhammaan hay’addaha alaabada keenayaa ay bixiyaan liiska qalabku uu ku qoran yahay una gudbiyaan xarunta wax ka qabadka miinada ee Somaaliland (SMAC).
- c. Hay’aduhu waa inay ogeysiis hore bixiyaan qalabka ay keenayaan iyo noocyadiisa inta loogu deeqayo hay’ada miinadda ee Somaliland iyo inta dib loo dhoofinayo sida lagula heshiiyay xarunta wax ka qabadka miinada ee Somaliland.
- d. Hay’adaha miino-saaridu waxa ay bixinayaan ama keenayaan dhammaan qalabka looga baahan yahay miino saar ama ah oo wax qabad leh, sahannada iyo burburinta walxaha aan weli qarxin (explosive ordinance disposal, EOD).sidoo kale waxa ay keenayaan hay’aduhu dhammaan qalabka daawada, dhaawacyada waaweyn iyo kuwa yaryar iyo qalabka lagu kabo jabista intaba .dhammaan qalabka la adeegsanaya waa inu ahaadaa mid la socda qiyaasaha calamiga ah.
- e. Deeq-bixiyayaashu waxa ay rabaan in lamaanayaasha fulinta la siiyo xaqa ah inay barnaamijka u soo dejiyaan qalab,kaas oo ah mid ka xor ah cashuurta iyo wixii lacag ah ee ay dekeddaha iyo kastamada dalku qaadaan.Hay’adaha fulintu si ay udhawraan qalabka tayada sare leh waxa ay xaq u yeelanayaan inay qalabkaasi ka soo iibsadaan meeshii ay rabaan ,iyaga oo aan qeexin ama cadayn sababaha ay goobtaas uga soo iibsadeen.Hase yeeshee,lamaanayaasha fulintu waxa ay ku dedaalayaan intii ay karaan in qalabka ay u baahan yihiin ay ka iibsadaan dalka gudihisa.Dhammaan qalabka sidaasi loo soo gato waxa loola dan leeyahay oo keli ah fulinta barnaamijka.Deeqbixiyayaashu waxa ay si cad u mamnuucayaan in qalabkaasi loo adeegsado ujeedo aan ahayn ama toos ugu xidhnayn hawsha miinada ee aadaminimo.
- f. Lamaanayaasha fulintu waxa ay u gudbinayaan XAFIISKA Miinada Qaranka liis dhamaystiran oo ku saabsan qalabka ay soo dejinayaan ,kaasi oo ay ka mid yihiin warqad cadayn ah oo ku dhejisan shay kasta oo sheegaysa cidda leh.qalabka ay leeyihiin lamaanayaasha fulintu,ee lagu soo iibsaday lacag aan ahayn ta barnaamijka miinosaarida,qalabkaasi waxa lagaga tegi karaa dalka,marka barnaamijku dhamaado.Waxaana suurtoowda in qalabkaasi debeda looga dhoofiyo Somaliland si loogu adeegsado barnaamijyo kale oo ay waddo hay’adu.Qalabka debedda laga keenay ee ay leeyihiin lamaanayaasha fulintu ,waxa loogu talinayaaama loo wareejinayaa sida ay ku talinayaan deeq-bixiyayaashu markii hore ku deeqay qalabkaas.
- g. Hay’adduhu (IP’s) marka uu barnaamijkoodu dhamaado waxa ay qalabka ku wareejinayaan xarunta wax ka qabadka miinada Somaliland (SMAC), hadii aanay heshiiska deeq bixiyayaasha ka hor imaanayn.

Qodobka 32^{aad}***Qandaraaslayda Ganacsatada Ah***

- a. Qandaraaslayda ganacsatada ahwixii ay qalab la soo degaan ee lagu soo iibsaday lacagta deeq-bixiyayaasha waxa ay noqonayaan kuwo leh **cashuur dhaaf**.
- b. Shaqaalaha ajanabiga ah ee ka tirsan qandaraaslayda ganacsatada ah la siin mayo dhowrsoonaan diblomaasiyadeed ama tixgelinta gaarka ah (special privileges) ee la siiyo hay'addaha aan dawliga ahayn.

Qodobka 33^{aad}***Hay'addaha Aan Dawliga Ahayn Ee Wadaniga iyo Caalamiga***

Hay'addaha aan dawliga ahayn ee wadaniga ah (LNGO) iyo hay'addaha aan dawliga ahayn ee caalamiga (INGO) ah waxa lagu dhiirigelinayaa inay ka qayb qaataan shaqada wax ka qabadka miinada.

CUTUBKA 7AAD**Hababka macluumaadka****Qodobka 34^{aad}*****Habka maaraynta macluumaadka howsha miinada (IMSMA)***

- A. Sahanada saamaynta maababka sugan, ururinta macluumaadka, diwaangelinta (documentation) iyo rikoodhsamaynta iyo weliba maaraynta, intaas oo dhan waxa ay qayblagama maarmaan ah u yihiin fulinta howsha miinada, amaanka dadka rayidka ah eek u nool dhulka miinaysan iyo abaabulka agab iyo maaliyada lagu hirgelinayo howsha miinada
- B. Isku duba ridka (co-ordination) habaysan ee diwaangelinta , rikoodhsamaynta maababka beeraha miinada iyo sahanada abuurista habka maaraynta macluumaadka howsha miinada oo ah qaybka mida xarunta SMAC taas oo iyana xidhiidh toosa ah la leh habka warbixinta juquraafiga(GIS) ee wasaarada qorshaynta ayaa mudnaanta kowaad la siinayaa

Qodobka 35^{aad}***Isku darsiga iyo macnaynta macluumaadka la hayo***

- A. Waa lagama maarmaan wada shaqaynta dhamaan dadka danaynaya howsha miinada (stakeholders) sidii ay isugu darsan lahaayeen macluumaad (Data) la hayo dabeedna macnahana ugala soo bixi lahaayeen.
- B. Macluumaadkaasi waa in la dhuuxo si loo ogaado fikrad fuudna looga qaato nooca, baaxadda, iyo dhulka ay ku filiqsan tahay miinada dhulka Somaliland.

- C. Dhammaan maxluumaadka (information) sahanada heerka 1aad, heerka 2aad iyo heerka 3aad waxa loo gudbinayaa ha'ada SMAC, muddo ah 14 casho gudahood marka la soo ururiyo ama la soo dhamaystiro.

Qodobka 36^{aad}

Qiyaasaha Maaraynta Macluumaadka

- ❖ Hababka iyo nidaamyada loo maareeyo macluumaadka waa in la mideeyo si loo suurto geliyo samaynta keydka macluumaadka ee Xarunta wax ka Qabadka miinada ee JSL oo ay daneeyayaashu wada isticmaali karaan. Hawsha miinadan ee aadaminimo ee Somaliland waa arrin degdeg ah waana hawl geeri iyo nolol ah sidaa awgeed waa in isla markiiba kumnuuterka la geliyo wixii macluumaad ah ee ka soo baxa hawlgalada socda waqti kasta. Habka midaynta (standardization process) maaraynta macluumaadku waa inay ku jiraan qodobada hoos ku xusan:
  - a. Warbixinaha hore u marka (progress reports)shilalka/ dhacdooyinka
  - b. Baadhitaanada shilalka
  - c. Ururinta macluumaadka ku saabsan meelaha la tuhunsanyahay
  - d. Sahannada
  - e. Dhamaystirka (sifaynta miinada, sifaynta goobaha dagaaladu goobaha ay ka dhaceen iyo burburinta walxaha aan wali qarxin)
  - f. La socodka saamaynta dhaqan-dhaqaale sifaynta kadib.
  - g. Tababarka shaqaalaha.
  - h. Xarunta hawsha miinada ee JSL ayaa go'aan ka gaadhi qiyaasaha (standards) la adeegsanayo.
- ❖ Abuurista xarun lagu kaydiyo macluumaadka iyo logistikada loo baahanyahay in lagu aburo xaruntaasi oo si fiican loo qorsheeyo. Waxaana ka mid noqon kara qorshahaas qodobada hoos ku xusan:
  - a. Goobta (goobaha)
  - b. Qalabka kombuterka (hardware)
  - c. Qaab-dhismeedka gudaha ee ururka
  - d. Xidhiidhada dibada
  - e. Saamaynta maababka iyo soo iibinta qalabka loo baahanyayhay.
  - f. Qorshahani waxa uu la jaan-qaadi qorshaha maaraynta kaydka macluumaadka, hawshana waxa wadi xarunta wax ka qabadka miinada ee JSL

Qodobka 37^{aad}

Qorshaynta iyo ururinta macluumaadka

- ❖ Waxaa la samayn qorshaha qeexaya nooca macluumaadka la ururinayo sida loo ururinayo, sida loo habaynayo iyo sida loo qaybinayo. Qorshana waxaa ka mid noqon doona hawlaha hoos ku xusan:
  - a. Doorashada macluumaadka iyo war bixinta loo baahan yahay.
  - b. Abuurista bahwadaag (network) is-waydaarsata macluumaadka oo isku gaysa
  - c. Qeexida sida loo habaynayo macluumaadka
  - d. Qaybinta macluumaadka

- ❖ Wajiyada hore ee qorshaynta ku saabsan ururinta macluumaadka waxa lgu xidhiidhin oo uu la jaan-qaadi qiyaasaha loo dejiyo maaraynta macluumaadka, qorshaynta xarunta kaydka macluumaadka iyo hawsha samaynta maababka. Shaqadan waxa fulin xarunta wax ka qabadka ee miinad JSL.

Qodobka 38^{aad}

Nidaamyad hawlgalka Ee joogtad ah (SOP)

- a. Nidaamka hawlgalka ee joogtad ah (SOP) wax uu noqon doonaa mid loo adeegsado dhammaan shaqooyinka la xidhiidha hawsha miinada iyad oo la raacayo qiyaasaha caalamiga ah ee Hawsha miinada (IMAS) dhamaan Hay'ada ka shaqeeya hawsha miinadu waa ay bedeli karaan wixii ay isku raacaan eek amid ah xeerarka Nidaamka Hawlgalka ee joogtad ah iyad oo shardi looga dhigayoin xeerarka ay bedeleyaaniaanay ahayn qaar saamayn ku yeesha ammaanka.
- b. Hay'adaha caalamiga ah ee miino saarida wax laga rabaa in ay ku dhaqmaan Nidaamka Hawlgalka joogtada ah ee qaranka, hadii kale ay la yimaadaan habka hawlgalada joogtada oo ka door roon kan hore u jiray.

Qodabka 39^{aad}

Maaraynta tayda leh

- a. Xarunta waxka qabadka miinada ee Somaliland waxay u diri doontaa kooxaha ilaalinta tayada (quality control, Q C) si loo xaqiijiyo hubinta tayada (Quality Assurance, QA) ee shaqada ay hayaan lamaanayaasha fulinta (IPS)
- b. Hubinta tayada (Q C) waxaa la samaynkaraa oo keliya inta howshu ay ka socoto goobta oo la tago, habadeetana la eego sida ay u socoto howsha safaynta miinadu ama waxa kale oo hubinta tayada (Q C) la samayn karaa isla marka la sameeyo sifaynta dhulka in aan lagu wareejin bulshada dhulka la sifeeyo.
- c. Hab-dhaqanka hubinta tayada la sameynaya waa in loo sameeyo qaab waafaqsan tilmaamaha dhinaca farsamada ee habka maaraynta tayada (quality management system), nidaamka hawlgalka joogtada ee qaran (SOP) iyo qiyaasaha caalamiga ah.
- d. Warbixinta laga soo diyaarsho booqashada hubinta tayada (Q A) waa in ay u qornaato qaabka warbixinaha oo hore looga heshiiyey wixii amaro ah ee ku saabsan in la bedelo warbixinta laguma dhaqaaqi karo inta aanay ha'yadaha fulinta iyo deeq-bixiyayaasha caalamigu aanay dersin go'aanada warbixinta iyo talooyinka ku sugan. Ha'yadaha fulintu waxay xaq u leeyihiin in ay faalooyin (comments) ay ku lifaaqaan warbixinta, marka ay rabaan. Ha'yadaha fulintu wax ay hirgelineyaan intii caqligal ah talooyinka ku qoran warbixinta maaraynta tayada. Warbixinta caynkaasi loo soo sameeyey ee ku saabsan hubinta tayo waa in laga dhagaa mid dadwaynaha u dhex ah (public) lana siiyo dhinacyada danaynaya oo dhan.

CUTUBKA 8AAD

Qodobo qubane ah

Qodobka 40^{aad}*Shilalka Miinada Iyo Baadhitaanka Dhacdooyinka*

- Baadhitaanka shilalka miinada ee ka dhaca hawlgalada aadaminimo ee Somaliland waxa la waafajinayaa heerka Qiyaasa Caalamiga iyo Nidaamka Hawlgalka Joogtada ah ee Qaran (SOP)
- Maareeyaha Xarunta Wax ka Qabadka miinada ayaa magacaabaya gudida baadhista shilka.
- Gudida baadhitaanku waxay ka koobnaan kartaa wakiilo ka socda xarunta wax ka qabadka miinada ee JSL, ururka ama hay'ada shilka gashay iyo cidii aqoon la bido.
- Gidida baadhitaanka wax isla markiiba la gayn goobta uu ka dhacay shilku , waxaana ay ku dhamay tiri baadhitaankeeda wajiga hore 24 saacadood gudahood.
- Marka baadhitaanka wajiga hore kadib, wax a hawsha baadhitaanka iyo wixii ka soo baxaba la wareegaya W/Caafimaadka iyo shaqada.

Qodobka 41^{aad}*Dib-u-eegidda Arimaha Siyaasada*

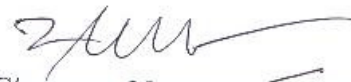
- Siyaasada ku saabsan hawsha minad waxaa dib loo eegi oo dib loo darsi laba ilaa sadexdii sanaba hal mar
- Dib u eegidda waxaa samaynaya gudida wax ka qabadka miinada (Mine Action Commission) iyo xrunta wax ka qabadka miinnad ee Somaliland (SMAC).

Qodobka 42^{aad}*Dhaqangalka Siyaasadda*

- ❖ Siyaasaddani waxay dhaqan galaysaa marka ay Golayaasha sharci-djintu (Wakiilada iyo Guurtida) ansixiyaan madaxwaynuhuna saxeexo

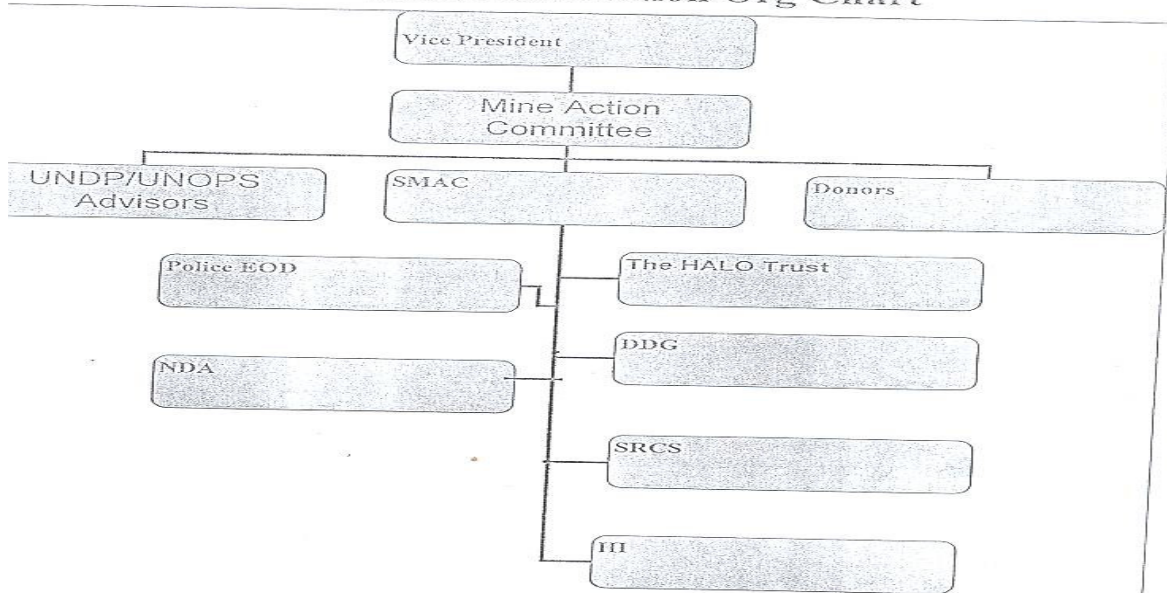

C/risaaq Siciid Ayaanle
Xoghayaha Guud Ee Golaha Wakiilada

C/raxmaan Maxamed C/laahi (Cirro)
Gudomiye Golaha Wakiilada

Lifaaqa 1aad

Siyaasadda wax ka qabadka miinadda Somaliland

Lifaaqa 1aad**Somaliland Mine Action Org Chart**

Xeerka Wax ka Qabadka Miinada Somaliland

33

28

Lifaaqa 2aad**SOOYAALKA TAARIKHEED EE MIINADA SOMALILAND**

Waxay tahay mushkilada miinadu?

Taariishda miina ee Somaliland waxay soo taxnayd muddo ka badan sodon sanadood, wajiga hore ee taariikhdaa waxay ka soo bilaabantaa dagaaladii somalida iyo itobiya ee 1964 iyo kii 1977-8. Wajiga labaad wuxuu ahaa dagaalkii dib u xoraynta dalka ee dhexmaray ciidama Siyaad Bare iyo Jebhadii SNM iyo dagaaladii sokeeye ee 1993-1995. Miinooyinka waxaa loo adeegsanaayay hab difaac si loo ilaaliyo fashiisimada ciidamada lana yareeyo soo galintaanka colka lays hayo. Waxaa lagu dhawaaqay meelo aanay miino kujirin, hase yeeshee lagu tilmaamay in ay miino ku jirto taas oo loogu talagolay in dadka lagu cabsiiyo, si aan dhulkaasi loogu adeegsan waxsoosaarka beeraha iyo daaqsinta xoolaha, Miinooyinka waxaa kaloo la dhigay meelaha wadooyinka ah, xarumaha dadwaynaha iyo khadka cagaaran ee u dhexeeya biilaha dagaalamaya. Soomaaliland waa dal ay aad usaamaysay miinada dhulku. Miinadu waxay wiiqday maciishada dadwaynaha, iyada oo bajjisay beer-qodaalka, isticmaalka ilaha biyaha, dugsiyada iyo jidadka intaba. Waxa kale oo ay dib udhigtay ka soo kabashada colaadaha. Dawladdii hore ee Jamhuuriyada Dimuqraadiga soomaaliya waxa ay urursatay miino ku dhow 9.2 ilaa 2 milyan oo xabo oo loo isticmaalay daggaaladii, kuwaasi oo in tooda badan loo adeegsaday dagaaladii soomaaliland.

Kadib dagaaladii 1964-kii iyo 1977-78-kii ee somaliya iyo ethopiya. Miinada waxa lagu taxay xudduudaha. Waxaana ku taxay ciidanka somalida si looga horjoogsado galitaanka ciidamada ethopia. Waxa kale oo ay miinadu ku wareegsantahay fadhiisimada ciidamada iyo xeryihii qaxootiga ee faraha badnaa ee laga dhisay Somaliland.

Wixii ka denbeeyay sanadkii 1981-kii markii ay hawlgaleen dagaalyahanadii {SNM} iyaga oo kasooduulay fadhiisimadii ay ku lahaayeen Ethiopia ayaa ciidamadii siyaad bare kordhiyeen goobaha miinada ay dhigayeen ee iskaga difaacayeen dagaalyahanadii SNM.

Badhtamadii sideetamadii markii uu sii xoogaystay dagaalkii {SNM} ayaa ciidankii somaliya, waxaa uu bilaabay inay miino dhigaan jidka ay maraan ciidamadii siyaad Bare. Bishii may 1988kii, markii dagaalkii sokeeye uu si buuxa uga dhexqarxay dagaalyahaniidii SNM iyo ciidamadii dawladii hore ee somaliya, taasi waxa ay keentay in dadwaynihii rayidka ahaa uu dhamaantiiba kabaxo magaalooyinka oo ay uqaxaan dhinaca Ethiopia, ama meelaha miyiga ee fog-fog, markii uu rayidkii faaruqiyaay magaalooyinkii waawaynaa, waxaa kusoo hadhay ciidamadii siyad bare oo markale bilaabay barnaamij miino oo aad ubalaadhan oo ay isku difaacayeen waxa ay miinooyinkaa kusoo wareejiyeen xeryaha milatriga, iyo jidadka iyo wadiiqooyinka ay inta badan adeegsadaan SNM.

Intaasi waxaa dheeraa in ciidamadii siyad bare ay bilaabeen in ay dhigaan kumayaal miinada lidka dadka iyo miinada lidka taangiyada, iyaga oo adeegsanaya qaab argagaxiso siloogu laayo reermiyiga islamarkaana looga ilaaliyo in dadkii qaxay ay kusoo noqdaan magaalooyinka. Dagaalyahanadii SNM ayaa iyaguna si balaadhan u adeegsanayay miinada gaar ahaan jidadka ay maraan ciidamada dawladu, marka ay jidgooyada ay samaynayaan ama ay gaadayaan koloyo ciidamo ah.

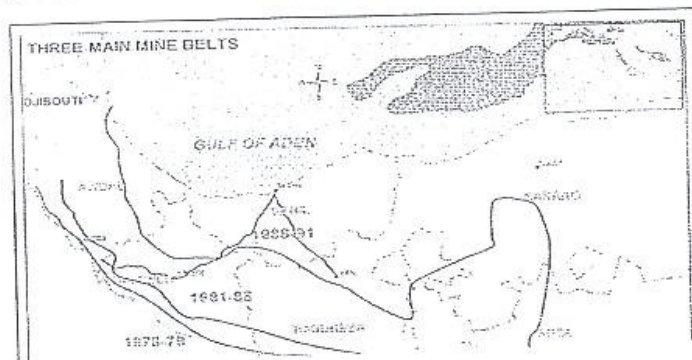
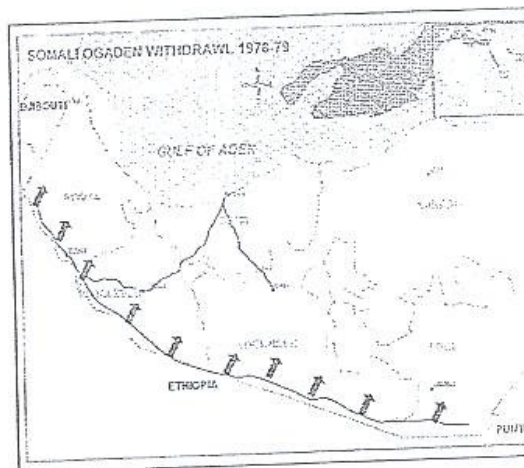
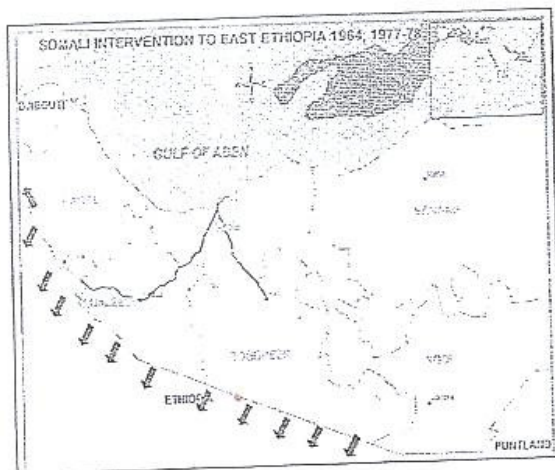
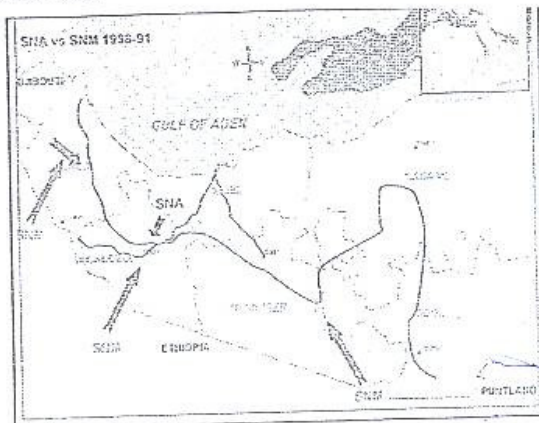
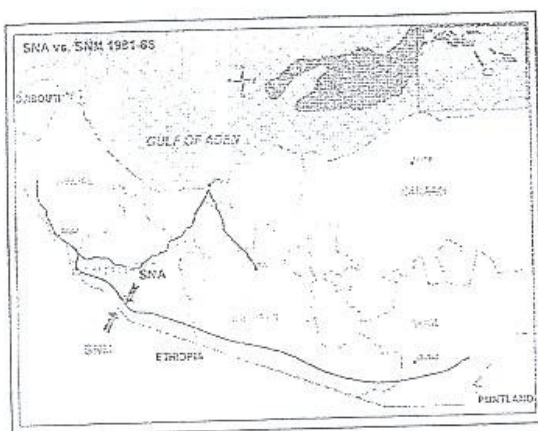
Ugu danbayntii, dagaaladii sokeeye ee magaalada Berbera sanadkii 1992kii, waxa ay keentay in kooxihii is-hayay ay miineeyaan jidadka kudhow magaalada berbera sidoo kale, markii ay dagaaladii sokeeye ka qarxeen magaalooyinka Burco iyo Hargaisa sanadkii 1994kii, taasina, waxa ay dhalisay, sida la,aaminsan yahay in xoog loo miineeyo magaalada Burco.

Siyaasadda wax ka qabadka miinadda Somaliland

Lifaafa 3aad

Maabka Taariikhda Miinada Somaliland

Handwritten number 25